

Артър Кларк
Лято на Икар

Колин Шерърд дойде на себе си и дълго не можа да проумее къде се намира. Лежеше в капсулата на заоблен връх на хълм, чиито склонове, обгорени сякаш от жарки пламъци, бяха покрити с тъмна спечена коричка. Над него се простираше катраненочерно небе с безброй звезди и една от тях, над самия хоризонт, напомняше мъничко ярко слънце.

Слънцето?! Нима то е тъй далеч от Земята? Не може да бъде! Спомняше си смътно, че Слънцето е близо, заплашително близо, че то съвсем не можеше да се превърне в мъничка звезда. Изведнъж всичко му стана ясно. Шерърд знаеше къде се намира, знаеше съвсем точно и самата тази мисъл бе толкова ужасна, че едва не загуби пак съзнание.

Нито един човек още не се бе намирал тъй близо до Слънцето.

Повреденият космонавт лежеше не на хълм, а на силно изкривената повърхност на мъничкото – само две мили в диаметър – космическо тяло. И бързо спускащата се на запад към хоризонта ярка звезда бяха светлините на „Прометей“, на кораба, който бе докарал Шерърд тук, милиони мили далеч от Земята. Другарите му, разбира се, вече недоумяват защо не се е върнал космонавтът му.

Ще изминат няколко минути и „Прометей“ ще се скрие от погледа му, ще изчезне зад хоризонта, играйки на криеница със Слънцето.

Колин Шерърд бе загубил тази игра.

Наистина засега е на нощната страна на астероида, защитен от прохладната му сянка, но кратката нощ е към края си. Четиричасовият икарски ден приближава стремително и неотвратимо, приближава страшният изгрев, когато ярката слънчева светлина – тридесет пъти по-ярка отколкото на Земята – ще плисне върху тези камъни жарките си пламъци. Шерърд прекрасно знаеше защо всичко наоколо е тъй обгоряло. Макар че Икар щеше да достигне перихелия чак след седмица, още отсега температурата на повърхността му по пладне е близо хиляда градуса по Фаренхайт.

И въпреки че съвсем не му беше до шеги, то неочаквано си спомни какво бе казал капитан Маклелан за Икар: „Най-горещият участък недвижимо имущество в цялата Слънчева система“. Преди няколко дни те нагледно се убедиха колко е справедлива тази шега – достатъчно беше да направят един от ония най-прости ненаучни опити, които действуват на въображението къде по-силно от десетките диаграми и криви.

Малко преди изгрева един от космонавтите отнесе на хълмчето дървено трупче. Шерърд, който стоеше на нощната страна, видя как първите лъчи на Слънцето докоснаха хълма. Когато очите му свикнаха с ослепителната светлина, той забеляза, че трупчето вече се овъглява. Ако

тук имаше атмосфера, дървото тозчас щеше да лумне в пламъци.

Ето какво представлява изгревът на Икар...

Наистина преди пет седмици, когато пресякоха орбитата на Венера и за първи път кацнаха на астероида, съвсем не беше така горещо. „Прометей“ се бе приближил до Икар в момента, когато астероидът се намираще най-далеч от Слънцето. Космическият кораб изравни скоростта си със скоростта на малкото космическо тяло и кацна на повърхността му леко като снежинка. (Снежинка на Икар!... Как му дойде на ума такова сравнение!) Учените веднага се пръснаха по ръбестото никелово желязо с което бе покрита по-голямата част от астероида, като нагласяваха уредите, прокарваха триангулационната мрежа, събираха образци, правеха множество наблюдения.

Всичко бе обмислено и работата разпределена преди много години, когато още се готвеха за международното астрофизично десетилетие. Икар предоставяше на изследователския кораб неповторима възможност: под прикритието на дебелия две мили железокामенен щит да се приближи до Слънцето само на седемнадесет милиона мили разстояние. Защитен от Икар, корабът можеше да обиколи могъщата пещ, която даваше топлина на всички планети и поддържаше живота.

Също като легендарния Прометей, дал на човечеството огъня, космолетът, носещ неговото име, щеше да достави на Земята нови знания за поразителните небесни тайни.

Членовете на експедицията успяха да нагласят уредите и да извършат предвидените изследвания, преди да се наложи „Прометей“ да отлети, отстъпвайки заедно с нощната сянка. Дори и след това оставаше още около час, през което време човек в космокара – миниатюрния, дълъг само десет фута космически кораб – можеше да продължи работата си на нощната страна, докато не се появеше ивицата на изгрева. Струваше ти се, че в този свят, където изгревът се приближаваше със скорост само с една миля в час, сякаш съвсем не би било трудно навреме да се измъкнеш! Но Шерърд не успя да стори това и сега го очакваше смърт.

Той още не можеше да разбере напълно как се бе случило това.

Колин Шерърд поправяше предавателя на сеизмографа на станция 145, която помежду си наричаха „Еверест“: тя се извишаваше цели деветдесет фута над повърхността на Икар! Работата бе съвсем проста. Вярно, че трябваше да работи с подаващите се от корпуса на космокара механични ръце, но Шерърд се бе вече наловчил, с металните пръсти завързваше възлите почти тъй сръчно, както със собствените си. Двадесет минути – и радиосеизмографът отново заработи, съобщавайки в етера за

тласъците и разтърсванията, които стремително се увеличаваха, колкото повече Икар се приближаваше към Слънцето.

Като се убеди, че преподавателят работи, Шерърд нагласи около уреда слънчевите отражатели. Човек трудно можеше да повярва, че двата крехки, тънки като хартия метални листа, можеха да преградят пътя на потока лъчи, способни за няколко секунди да разтопят калай или олово. И все пак първият екран отразяваше повече от деветдесет процента от падащата на повърхността му светлина, а вторият – почти цялата останала част; заедно те пропускаха съвсем безвредно количество топлина.

Шерърд предаде на кораба, че е изпълнил задачата си и се канеше да се връща на борда. Мощните прожектори на „Прометей“ – без тях едва ли би могло да се разгледа нещо на нощната страна на астероида – му служеха за безпогрешен ориентир. От кораба го отделяха само две мили. И ако Шерърд бе облечен в планетен скафандър с подвижни стави, той, използвайки почти пълната липса на тежест, би могъл просто да скочи на „Прометей“. Нищо, малките ракетни двигатели на космокара за пет минути ще го закарат на борда.

С помощта на жирокомпаса насочи космокара към целта, после включи втората скорост и натисна стартера. Последва силен взрив под краката му и Шерърд излетя, отдалечавайки се от Икар... и от кораба. „Повреда!“ – помисли си той, изстивайки от ужас. Бе притиснат тъй до стената, че не можеше да достигне командното табло. Работеше само единият мотор, затова астронавтът летеше, премятайки се през глава, като се въртеше все по-бързо. Шерърд трескаво търсеше копчето „стоп“, но въртенето съвсем го бе объркало и когато достигна ръчките, първата му реакция само влоши положението: той включи скоростта, също както нервният шофьор в бързината вместо спирачката натиска газта. Измина само секунда, докато изправи грешката си и загаси мотора, но звездите продължаваха да се въртят пред очите му като светещи кръгове...

Всичко стана тъй бързо, че Колин Шерърд не успя да извика кораба и да съобщи за катастрофата. Най-после, страхувайки се да не стори по-голяма пакост, той остави ръчките на мира. За да излезе от свредела, му бяха необходими не по-малко от две-три минути за предпазливо маневриране; ако съдеше по мяркащите се все по-наблизо камъни, му оставаха броени секунди.

Шерърд си спомни съвета, напечатан на корицата на „Наставления за астронавта“: „Ако не знаеш какво да сториш – не прави нищо“. Той честно продължаваше да изпълнява този съвет, когато Икар се

сгромоляса върху него и звездите угаснаха...

...Цяло чудо е, че корпусът на кара е цял и въздухът не е излетял. (Сега се радва, а какво ли ще бъде след половин час, когато излезе от строя топлоизолацията?) Разбира се, съвсем без повреди не се размина. Откъснати бяха двете огледала, закрепени на прозрачното кълбо, защитаващо главата му, които му даваха възможност да вижда назад; сега ще трябва да извива шията си, но това е дреболия, много по-лошо е, че антените са повредени. Не може да извика кораба и корабът не може да го повика. От високоговорителя се чуваше само слабо прашене, навярно имаше повреда и в самия апарат. Колин Шерърд бе откъснат от хората.

Положението е тежко, но не безнадеждно. Той не е съвсем безпомощен. Макар моторите да го подведоха (явно в дясната пускова камера въпреки уверенията на конструкторите, че това е напълно изключено, взривът бе ударил в друга посока и задръстил дюзите), той може да се движи: има „ръцете“. Само че накъде да пълзи? Шерърд бе загубил всякаква ориентация. Излетял бе от „Еверест“, но къде ли го бе отхвърлил взривът – на сто фута или на хиляда? Нямахше по какво да се ориентира в този мъничък свят, само отдалечаващата се звездичка „Прометей“ можеше да го спаси. Сега дано само не загуби от погледа си кораба!... След няколко минути ще почнат да го търсят, ако вече не са открили отсъствието му. Разбира се, без радиото другарите му навярно ще трябва дълго да го дирят. Колкото и да е малък Икар, все пак трудно ще открият дългия десет фута цилиндър из шестнадесетте квадратни мили, прорязани с пукнатини. Ще мине може би половин час или час, през цялото време той трябва да внимава да не го настигне убийственият изгрев.

Шерърд пхна пръстите си в празните лостове, управляващи механичните крайници. Отвън, в суровата среда на космоса, мигом оживяха изкуствените му „ръце“. Ето отпуснаха се, опряха се до желязната кора на астероида, повдигнаха космокара... Шерърд сви „ръцете“ и капсулата също като чудновато двуного насекомо запълзя напред. Десен, ляв, десен, ляв...

Излезе по-просто, отколкото очакваше. И Шерърд почувствува как се възвръща увереността му. Разбира се, механичните „ръце“ са създадени за тънка работа, не изискваща голямо напрежение, но в безтегловността, за да се придвижи капсулата, е достатъчно съвсем малко усилие. Притеглянето на Икар беше десет пъти по-малко от земното: заедно с космокара Шерърд тежеше тук около унция. Тръгнал веднъж, той се понесе след това леко и бързо, също като на сын.

Но тази лекота криеше и опасност... Шерърд вече бе изминал

няколко стотин ярда, настигайки видимо светещото петно на „Прометей“, когато успехът го замая. Колко бързо съзнанието преминава от една крайност в друга! До скоро мислеше как по-достойно да посрещне смъртта, а сега вече нямаше търпение да се върне за обед на кораба.

Впрочем, може би бедата го сполетя поради това, че не бе свикнал с такъв начин на придвижване, съвсем различен от това, което досега му се бе случвало да изпита. Освен това навярно не се бе и напълно съвзел след катастрофата. Трениран като всички астронавти да управлява движенията си в космоса, Шерърд бе свикнал да живее и работи в условия, където земните понятия „горе“ и „долу“ губят смисъл. В такъв свят като Икар трябва да си внушиш, че под краката ти е истинска планета и ти се движиш над хоризонтална плоскост. Достатъчно е да се разсее тая невинна самоизмама и ти изпадаш във властта на космическото главозамайващ.

И ето изведнъж изчезна усещането, че Икар е долу, а звездите горе. Вселената се завъртя на двадесет градуса; Шерърд също като алпинист се катереше нагоре по отвесна скала. И макар разумът да му подсказваше, че това е чиста илюзия, чувствата решително спореха с разума. Ей сега притеглянето ще го откъсне от скалата и той ще пада, ще пада, мила след мила, докато не се разбие на парчета!...

Но мнимият отвее се залюля, също като компас на стрелка, загубила полюса, – и ето каменният свод е вече над него. Той прилича на муха, кацнала на тавана. Миг – таванът отново се превърна в стена, но сега астронавтът се плъзгаше неудържимо надолу по нея в пропастта...

Шерърд съвсем загуби контрола над космокара; обилният пот на челото му показваше, че всеки миг щеше да загуби контрола над себе си. Оставаше последното средство. Стиснал силно очи, той се сви на кълбо и почна да си внушава, че навън няма нищо, абсолютно нищо!... Той се беше съсредоточил в тая мисъл, че не осъзна веднага слабия звук, предизвикан от новото сблъскване.

Когато Колин Шерърд най-после реши да отвори очи, откри, че космокарът се бе блъснал в една скала. Механичните ръце бяха смекчили тласъка – но на каква цена!... Макар че капсулата тук фактически нямаше тежест, петстотинте фунта маса, движеща се със скорост около четири мили в час, бе развила инерция, която се оказа прекалено голяма за крехките крайници. Един от тях се бе съвсем строшил, вторият – безнадеждно изкривил.

За миг съжалението измести отчаянието. Той се бе тъй надявал на

успех, когато космонавтът запълзя над безжизнената повърхност на Икар! А в резултат – пълен крах заради секундна физическа слабост. Космосът нищо не прощава. Който забравя това, по-добре да си стои в къщи.

Все пак, догонвайки кораба, бе спечелил скъпоценно време – десет минути, ако не и повече. Десет минути... Какво ли ще му донесат те: продължаване на мъчителната агония или увеличаване на възможността да го намерят?

Скоро ще узнае отговора.

Впрочем къде ли са те? Сигурно вече го търсят! Шерърд впери поглед в блещукащата звезда на кораба, надявайки се да съзре на фона на бавно въртящия се небосвод светлинните на идващите му на помощ космонавти.

Уви, нито една...

Значи ще трябва да прецени собствените си скромни възможности. След няколко минути „Прометей“ ще се скрие зад астероида, ще изчезнат прожекторите, ще настъпи пълен мрак. Не за дълго... Но може би ще успее да намери прикритие, което да го защити от настъпващия ден. Ето скалата, в която се блъсна, дали не е подходяща? Все пак в сянката ѝ наистина може да поседи до пладне. А после?... Ако слънцето мине точно над Шерърд, нищо не ще го спаси. Но може и да се окаже, че се намира на такава ширина, където Слънцето по това време на икарийската година, дълга четиристотин и девет дни, не се издига високо над хоризонта. Тогава има надежда да издържи няколкочасовия ден. Няма какво друго да се надява – разбира се, ако другарите му не го открият до разсъзване.

Скри се „Прометей“ и звездите веднага заблестяха по-силно. Но най-ярко сияеше Земята – такава прекрасна, че щом я погледнеш, сърцето му се свиваше; ето и Луната до нея. На първата Шерърд се бе родил, а на втората бе стъпвал не веднъж – дали някога пак ще ги посети?

Странно, до този миг не му бе минавала мисълта за жена му, за децата му, за всичко, което му бе скъпо в тъй далечния сега земен живот. Даже някак – срамно. Впрочем чувството за вина бързо премина. Та въпреки стотен милиона космически мили, разделящи го от семейството, връзките на любовта не бяха отслабнали – просто в този миг те играеха второстепенна роля. Той се бе превърнал в примитивно същество, погълнато изцяло от битката за живота си. Мозъкът беше единственото му оръжие в този двубой, сърцето можеше само да попречи, да замъгли разума, да подкопае решителността му.

Това, което Шерърд видя в следващия миг, изпари от главата му всички мисли за далечния дом. Над хоризонта зад него, забулвайки сякаш звездите в млечна мъгла, изплува конус прозрачна светлина – глшатаят на Слънцето, прекрасната му бисерна корона, която се вижда от Земята само по времена пълни слънчеви затъмнения. Появяването на короната означаваше, че е че е съвсем близо минутата, когато Слънцето щеше да излее гнева си върху този мъничък свят.

Шерърд веднага се възползува от предупреждението. Сега можеше доста точно да определи в коя точка щеше да се появи Слънцето и астронавтът, придвижвайки се бавно и тромаво с изпотрошените метални „ръце“, изпълзя натам, където скалата му осигуряваше най-добра сянка. Едва завърши маневрата си и Слънцето като звяр се нахвърли върху скалата – всичко около него сякаш избухна в светлина.

Шерърд побърза да спусне върху предното стъкло няколко слоя тъмни филтри, за да защити очите си. Извън пределите на широката сянка, хвърляна от скалата върху повърхността на астероида, като че ли се бе разтворила нажежена пещ. Безпощадното сияние осветяваше всички подробности по пустинната повърхност. Никакви полутонове – ослепителна белота и пълен мрак. Ямите и пукнатините напомняха мастилени локви, а издатините бяха сякаш обвити в пламъци, макар че от изгрева бе изминала само една минута.

Нищо чудно, че палещият зной на милиарди пъти повтарящото се лято бе изгорил всичките газове от скалите до последното мехурче и превърнал Икар в космическа главня. „Кое кара човека – запита се горчиво Шерърд – с цената на такива усилия и рискове да прекосява междузвездните бездни само за да попадне във въртящата се планина от стурия?“ Той знаеше отговора – същото онова, които някога бе карало хората да се стремят към полюсите, да шурмуват Еверест, да проникнат в най-затънтените кътчета на Земята. Трудите изпитания мобилизираха тялото, смелите открития радваха душата. Ех, като съзнава това, нима му става по-леко сега, когато всеки момент може да бъде изпечен като кебап на въртящия се шиш на Икар!

Лицето му усети първия полъх на зноя. Скалата, под която лежеше Колин Шерърд, го заслоняваше от преките слънчеви лъчи, но прозрачната пластмаса на главата му пропускаше отразената от скалите топлина. Колкото по-високо се издигаше Слънцето, толкова по-силна щеше да бъде жегата... И излиза, че има на разположение по-малко време, отколкото бе мислил.

Тъпо отчаяние измести страха; Шерърд реши, ако силите му

стигнат, да се държи, докато го огрее Слънцето. Щом термоизолацията на космонавта бъде сразена в неравния двубой, да пробие отвор в корпуса и да пусне въздуха в междузвездния вакуум.

А засега може още няколко минути да размишлява, докато сянката от скалата се стопи под напора на светлината. Астронавтът остави мислите си да текат свободно. Странно, сега ще умре само защото през четиридесетте години, доста преди раждането му, някой от сътрудниците на Паломарската обсерватория бе съзрял на фотоплаката петънце светлина; бе открил и сполучливо нарекъл астероида на името на младежа, който бе литнал към Слънцето.

Може би ето тук, на осяаната с мехури равнина, някога ще издигнат паметник. Интересно какво ли ще напишат на него? „Тук загина в името на науката инженерът-астронавт Колин Шерърд“. За него, който не разбираше и половината от това, над което упорито се трудеха учените? Впрочем те го заразиха със своя ентузиазъм. Шерърд си припомни случая, когато биолозите, след като очистиха овъглената кора на астероида, разкриха и полираха металната му повърхност. И пред очите им се появиха странни изображения, линии, чертички, напомнящи абстрактната живопис на декадентите след Пикасо. Но в тези линии имаше смисъл, те представляваха историята на Икар и геолозите съумяха да я прочетат. От учените Шерърд узна, че железокаменият блок Икар не е летял винаги самотен в космоса. Някога, в много далечното минало, астероидът бе претърпял чудовищно налягане, а това можеше да означава само едно: преди милиарди години Икар е бил част от огромно космическо тяло, може би от планета, също такава като Земята. Кой знае защо планетата експлодирала. Икар и хилядите други астероиди са парчета от тази космическа експлозия.

Даже сега, когато към него пълзеше нажежената ивица, Шерърд с вълнение си помисли, че лежи на ядрото на погинал свят, в който може би е съществувал органичен живот.

Шлемът се замъгли. Ясно: инсталацията за охлаждане излизаше от строя. А тя работи честно, дори сега, когато камъните на няколко метра от него са нажежени до червено, температурата вътре в капсулата е напълно търпима. Краят на охладителната инсталация ще бъде и неговият край.

Шерърд протегна ръка към червения лост, който щеше да лиши Слънцето от плячката му, но преди да натисне лоста, поиска му се за последен път да погледне Земята. Регулира внимателно филтрите така, че защитавайки очите както преди от ослепителните скали, да не му

пречат да вижда небето.

Звездите бяха поизбледнели, безсилни да се състезават със сиянието на короната. А точно над скалата – на надеждния му щит – се издигаеше червен пламтящ език, застрашително сочещият пръст на самото Слънце.

Течаха последните секунди...

Ето Земята, ето Луната... Прощавайте!... Прощавайте, приятели и близки!...

Слънчевите лъчи лизнаха края на космокара и първият допир на огъня накара Шерърд, без да иска, да си дръпне краката. Безсмислено и безполезно движение.

Но какво е това? В небето над него, засенчвайки звездите, избухна ярка светлина. На голяма височина, отразявайки слънчевите лъчи, плаваше исполинско огледало. Глупости, не може да бъде! Халюцинации и нищо друго. Време е да свършва. Пот като град се лееше от него, след няколко секунди космокарът щеше да се превърне във фурна. Невъзможно е повече да чака.

С последни сили Шерърд натисна лоста на аварийния люк, готов да посрещне смъртта.

Лостът не помръдна. Астронавтът продължаваше да натиска дръжката, но напразно – тя бе заяла. А той се надяваше на лека смърт, на мигновен, милостив край...

Изведнъж осъзнал целия ужас на положението си, Колин Шерърд престана да се владее и закрепя също като звяр, попаднал в клопка.

Когато чу тихия, но съвсем отчетлив глас на капитан Маклелан, Шерърд веднага помисли, че пак халюцинира. Все пак чувството му за дисциплина и остатъкът от самообладание го накараха да се овладее; стиснал зъби, астронавтът слушаше познатия строг глас:

– Шерърд! Дръжте се! Засякохме ви. Само продължавайте да викате!

– Чувам! – развика се той. – Побързайте! Горя!...

Разумът му още не бе го напуснал и той разбра какво се бе случило. Остатъците от антените излъчваха съвсем слаб сигнал и спасителите бяха чули вика му. А щом и той ги чуваше – значи са съвсем наблизо.

Ободрен, Колин Шерърд напрегна зрението си, мъчейки се да разгледа през замъглената пластмаса странното огледало. Ето го! И сега той разбра, че измамливостта на перспективата в космоса го бе объркала. Огледалото не беше исполинско и не плаваше на огромна височина. То висеше точно над него, като бързо се снишаваше.

Още продължаваше да вика, когато огледалото закри лика на изгряващото Слънце и го покри с благословената си сянка. Сякаш го обляхна прохладен вятър от самото сърце на зимата, прелетял много километри над сняг в лед. Отблизо Шерърд веднага установи, че за огледало служеше голям термоекран от метален лист, свален набързо от някакъв уред. Сянката, хвърляна от екрана, позволяваше на другарите му да го търсят, без да се боят от смъртоносните лъчи.

Над скалата летеше двуместен космокар, като държеше с две от „ръцете“ си екрана; други две „ръце“ се протегнаха към Шерърд. И макар главата му да бе още замаяна от зноя, астронавтът разпозна обрънатото надолу към него разтревожено лице на капитан Маклелан.

Тъй Колин Шерърд узна какво значи да се родиш отново! Безкрайно измъчен, той не изпитваше благодарност – това чувство щеше да дойде после. Но откъсвайки се от нажеженото си ложе, астронавтът потърси с очи яркото кръгче на Земята.

– Тук съм! – тихо промълви той. – Връщам се!

Връщаше се, като предвкушваше как ще се радва на всички прелести на света, който до преди малко той считаше, че е загубил завинаги. Впрочем не, не на всички.

Никога вече не можеше да се радва на лятото.

КРАЙ

© 1960 Артър Кларк
© 1964 Цвета Пеева, превод от руски

Arthur Clarke
Summertime on Icarus, 1960

Източник: <http://kosmos.pass.as> (през <http://sfbg.us>) превод от руски

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1833>]